Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS KENDELSE (Ottende Afdeling)

26. februar 2025 *

»Præjudiciel forelæggelse – artikel 99 i Domstolens procesreglement – besvarelse, der klart kan udledes af retspraksis, eller som ikke giver anledning til rimelig tvivl – konventionen om gennemførelse af Schengenaftalen – artikel 54 – artikel 50 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder – princippet ne bis in idem – anvendelsesområde – dom om anbringelse af en person i en institution for psykisk syge lovovertrædere – betinget dom, under forudsætning af at denne person følger en medicinsk behandling«

I sag C-766/24,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Protodikeio Peiraios (Trimeles Plimmeleiodikeio Peiraios) (retten i første instans i Piræus (retten i straffesager med tre dommere i Piræus), Grækenland) ved afgørelse af 26. februar 2024, indgået til Domstolen den 5. november 2024, i straffesagen mod

AB,

procesdeltagere:

Eisaggelia Protodikon Peiraia,

CD,

EF,

GH,

IJ,

KL,

har

DOMSTOLEN (Ottende Afdeling),

sammensat af afdelingsformanden, S. Rodin, formanden for Tredje Afdeling, C. Lycourgos (refererende dommer), og dommer O. Spineanu-Matei,

generaladvokat: A. Biondi,

* Processprog: græsk.

justitssekretær: A. Calot Escobar,

idet Domstolen efter at have hørt generaladvokaten har besluttet at træffe afgørelse ved begrundet kendelse i overensstemmelse med artikel 99 i Domstolens procesreglement,

afsagt følgende

Kendelse

1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af princippet ne bis in idem i EU-retten.

2 Denne anmodning er blevet indgivet i forbindelse med en straffesag indledt mod AB for forsætlig brandstiftelse.

Retsforskrifter

3 Artikel 54 i konventionen om gennemførelse af Schengenaftalen af 14. juni 1985 mellem regeringerne for staterne i Den Økonomiske Union Benelux, Forbundsrepublikken Tyskland og Den Franske Republik om gradvis ophævelse af kontrollen ved de fælles grænser (EFT 2000, L 239, s. 19), undertegnet i Schengen den 19. juni 1990 og trådt i kraft den 26. marts 1995 (herefter »Schengenkonventionen«), bestemmer.

»En person, over for hvem der er afsagt endelig dom af en kontraherende part, kan ikke retsforfølges af en anden kontraherende part for de samme strafbare handlinger, dersom sanktionen, i tilfælde af domfældelse, er fuldbyrdet, er ved at blive fuldbyrdet eller ikke længere kan kræves fuldbyrdet efter den dømmende kontraherende parts lovgivning.«

Tvisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

4 Den 15. december 2018 satte AB, der er bosiddende i Wien (Østrig), forsætligt ild til en båd i lystbådehavnen i Glyfada (Grækenland). Branden ødelagde denne båd og skadede to andre.

5 Der blev indledt strafferetlig forfølgning af AB vedrørende disse faktiske omstændigheder i såvel Grækenland som Østrig.

6 Efter at have realitetsbehandlet sagen afsagde Landesgericht Wiener Neustadt (den regionale domstol i Wiener Neustadt, Østrig) den 18. februar 2020 en dom (herefter »dommen af 18. februar 2020«), hvori den fastslog, at AB havde begået de forhold, som hun var tiltalt for, og at disse forhold, såfremt den tiltalte ikke var blevet anset for at være strafferetligt utilregnelig, ville have udgjort lovovertrædelsen brandstiftelse, som omhandles i den østrigske straffelovs § 169, stk. 1, og som straffes med fængsel i mere end et år. Denne domstol fastslog imidlertid, at den tiltalte ikke var strafferetligt tilregnelig, eftersom vedkommende havde handlet under påvirkning af en akut psykose i forbindelse med skizofreni.

7 Nævnte ret fastslog ligeledes, at AB på grund af sin psykiske tilstand ville kunne begå andre strafbare handlinger. Den anordnede derfor anbringelse på en institution for lovovertrædere med psykiatriske sygdomme.

8 Den samme domstol gjorde imidlertid denne anbringelsesforanstaltning betinget med en prøvetid på fem år. Betingelserne for denne udsættelse består i, at AB dels er forpligtet til at underkaste sig en farmaceutisk behandling med regelmæssig kontrol mindst en gang om måneden samt kontinuerlig psykoterapeutisk behandling, dels er forpligtet til at underkaste sig psykiatrisk behandling, der ydes hver fjerde uge i et retspsykiatrisk center. AB overholdt disse betingelser i det mindste indtil den 6. december 2022.

9 Efter at den østrigske anklagemyndighed og AB havde givet afkald på at gøre brug af de retsmidler, de havde til rådighed, blev dommen af 18. februar 2020 endelig.

10 AB har for Protodikeio Peiraios (Trimeles Plimmeleiodikeio Peiraios) (retten i første instans i Piræus (retten i straffesager med tre dommere i Piræus), Grækenland), som er den forelæggende ret, gennem sin advokat nedlagt påstand om, at den straffesag, der er indledt mod AB i Grækenland, indstilles. Hun har principalt gjort indsigelse om res judicata. Dommen af 18. februar 2020, der vedrører de samme faktiske omstændigheder som dem, der er omhandlet i hovedsagen, udgør nemlig en straffedom, som Schengenkonventionens artikel 54 og artikel 50 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder (herefter »chartret«) finder anvendelse på. Subsidiært har AB gjort gældende, at hun ikke er strafferetligt ansvarlig for de forhold, som hun tiltales for.

11 Anklagemyndigheden har, støttet af de civile parter, dvs. ejerne af de pågældende både, gjort gældende, at denne dom ikke omfatter en domfældelse, eftersom Landesgericht Wiener Neustadt (den regionale domstol i Wiener Neustadt) fastslog, at AB var uden dømmekraft på tidspunktet for de faktiske omstændigheder, og følgelig anordnede en terapeutisk foranstaltning.

12 Den forelæggende ret har anført, at den nævnte dom i øvrigt gjorde denne foranstaltning betinget. Henset til samtlige disse forhold er den forelæggende ret i tvivl om fortolkningen af princippet ne bis in idem som fastsat i chartrets artikel 50.

13 Under disse omstændigheder har Protodikeio Peiraios (Trimeles Plimmeleiodikeio Peiraios) (retten i første instans i Piræus (retten i straffesager med tre dommere i Piræus)) besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»1) Finder princippet ne bis in idem også anvendelse på en endelig eller retskraftig dom afsagt af en straffedomstol i en anden EU-medlemsstat efter retsforfølgning for de samme forhold, hvor denne retsinstans efter at have undersøgt sagens faktiske omstændigheder, og fordi den fastslår, at den tiltalte ikke er strafferetligt tilregnelig, ganske vist anerkender, at vedkommende har begået den strafbare handling, men pålægger den pågældende en terapeutisk foranstaltning – nemlig anbringelse på en institution for psykisk syge lovovertrædere – der indebærer frihedsberøvelse af den tiltalte mod dennes vilje? Er den pålagte terapeutiske foranstaltning med andre ord en »sanktion«, og anses dommen i et sådant tilfælde for at være en »domfældelse«?

2) Har det nogen betydning for besvarelsen af det foregående spørgsmål, at den ovennævnte dom udsætter den pålagte terapeutiske foranstaltning på visse betingelser, som den tiltalte overholder?«

Om de præjudicielle spørgsmål

14 Ifølge artikel 99 i Domstolens procesreglement kan Domstolen, såfremt besvarelsen af et præjudicielt spørgsmål klart kan udledes af retspraksis, eller såfremt besvarelsen af det præjudicielle spørgsmål ikke giver anledning til nogen rimelig tvivl, til enhver tid på forslag fra den refererende dommer og efter at have hørt generaladvokaten beslutte at træffe afgørelse ved begrundet kendelse.

15 Denne bestemmelse skal anvendes i den foreliggende sag.

16 Det fremgår af fast retspraksis, at det som led i den samarbejdsprocedure mellem de nationale retter og Domstolen, som er indført ved artikel 267 TEUF, tilkommer denne at give den nationale ret et hensigtsmæssigt svar, som sætter den i stand til at afgøre den tvist, der verserer for den. Ud fra dette synspunkt påhviler det Domstolen efter omstændighederne at omformulere de spørgsmål, den forelægges. Domstolen kan desuden inddrage EU-retlige regler, som den nationale ret ikke har henvist til i sine spørgsmål. Domstolen kan således oplyse den forelæggende ret om alle de fortolkningsmomenter, der kan være til nytte ved afgørelsen af den sag, som verserer for denne, uanset om den henviser til dem i sit spørgsmål. Det tilkommer herved Domstolen af samtlige de oplysninger, der er fremlagt af den nationale ret, navnlig af forelæggelsesafgørelsens præmisser, at udlede de EU-retlige elementer, som det under hensyn til sagens genstand er nødvendigt at fortolke (jf. i denne retning dom af 4.10.2024, Confédération paysanne (Meloner og tomater fra Vestsahara), C-399/22, EU:C:2024:839, præmis 40 og den deri nævnte retspraksis).

17 I den foreliggende sag fremgår det af anmodningen om præjudiciel afgørelse, at der er afsagt endelig dom over for AB i Østrig, som er en medlemsstat, i forhold til hvilken Schengenkonventionen finder anvendelse. Denne person retsforfølges for de strafbare handlinger i en anden medlemsstat, i forhold til hvilken Schengenkonventionen finder anvendelse. Den i hovedsagen omhandlede situation henhører således under anvendelsesområdet for Schengenkonventionens artikel 54, som fastsætter, at »en person, over for hvem der er afsagt endelig dom af en kontraherende part, ikke [kan] retsforfølges af en anden kontraherende part for de samme strafbare handlinger, dersom sanktionen, i tilfælde af domfældelse, er fuldbyrdet, er ved at blive fuldbyrdet eller ikke længere kan kræves fuldbyrdet efter den dømmende kontraherende parts lovgivning«.

18 Det fremgår ligeledes af fast retspraksis, at denne artikel 54 skal fortolkes i lyset af chartrets artikel 50 (jf. i denne retning dom af 12.10.2023, INTER CONSULTING, C-726/21, EU:C:2023:764, præmis 39 og den deri nævnte retspraksis).

19 Under disse omstændigheder må det lægges til grund, at den forelæggende ret med sine spørgsmål nærmere bestemt ønsker oplyst, om Schengenkonventionens artikel 54, sammenholdt med chartrets artikel 50, skal fortolkes således, at denne bestemmelse er til hinder for, at en medlemsstat indleder strafforfølgning af en person, der er mistænkt for at have begået en lovovertrædelse, når en retsinstans i en anden medlemsstat ved en dom, der er blevet endelig, har fastslået, at denne person har begået de samme handlinger som dem, der gav anledning til denne retsforfølgning, har fastslået, at den pågældende person ikke var strafferetligt tilregnelig på grund af psykiatriske lidelser, og har truffet afgørelse om den pågældendes anbringelse på en institution for psykisk syge lovovertrædere, idet denne anbringelsesforanstaltning blev gjort betinget med en prøvetid på fem år, hvis betingelser, nemlig at den pågældende underkastede sig lægelig behandling, blev overholdt.

20 I første række fremgår det af Schengenkonventionens artikel 54, at denne artikel ikke alene finder anvendelse på det tilfælde, hvor en person er blevet dømt, men mere generelt på enhver situation, hvor der er »afsagt endelig dom« over for en person.

21 Domstolen har i denne henseende allerede fastslået, at Schengenkonventionens artikel 54 har til formål at sikre en person, som er blevet dømt og har afsonet sin straf, eller efter omstændighederne er blevet endeligt frikendt i en medlemsstat, at den pågældende kan bevæge sig inden for Schengenområdet uden at skulle frygte at blive retsforfulgt for de samme handlinger i en anden medlemsstat (dom af 14.9.2023, Volkswagen Group Italia og Volkswagen Aktiengesellschaft, C-27/22, EU:C:2023:663, præmis 81 og den deri nævnte retspraksis).

22 I henhold til chartrets artikel 50 gælder det ligeledes, at ingen i en straffesag på ny må kunne stilles for en domstol eller dømmes for en lovovertrædelse, for hvilken den pågældende allerede er blevet endeligt frikendt eller domfældt i en af Unionens medlemsstater i overensstemmelse med lovgivningen.

23 Det bemærkes i denne henseende, at anvendelsen af princippet ne bis in idem er undergivet en dobbelt betingelse, nemlig dels, at der skal foreligge en endelig forudgående afgørelse (betingelsen »bis«), dels at de samme faktiske omstændigheder skal være omfattet af den forudgående afgørelse og af de efterfølgende retsforfølgelser eller afgørelser (betingelsen »idem«) (dom af 25.1.2024, Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Craiova, C-58/22, EU:C:2024:70, præmis 47 og den deri nævnte retspraksis).

24 For det første er betingelsen »idem« opfyldt i det foreliggende tilfælde, eftersom den forelæggende ret har fastslået, at de faktiske omstændigheder, der var genstand for dommen af 18. februar 2020, og dem, der er genstand for retsforfølgningen i hovedsagen, er de samme.

25 Hvad for det andet angår betingelsen »bis« skal en afgørelse for at kunne anses for at udgøre en endelig stillingtagen til de faktiske omstændigheder, der er undergivet en senere procedure, være blevet endelig, og den skal være blevet afsagt efter en vurdering af realiteten i sagen (jf. i denne retning dom af 29.6.2016, Kossowski, C-486/14, EU:C:2016:483, præmis 42 og den deri nævnte retspraksis, og af 14.9.2023, Volkswagen Group Italia og Volkswagen Aktiengesellschaft, C-27/22, EU:C:2023:663, præmis 58 og den deri nævnte retspraksis).

26 Dette er tilfældet i den foreliggende sag. Det fremgår således af anmodningen om præjudiciel afgørelse, at AB var genstand for en straffesag i Østrig, som gav anledning til dommen af 18. februar 2020, der er blevet endelig. Den forelæggende ret har anført, at denne dom blev afsagt efter en bedømmelse af sagens realitet, og at den indeholder dels en konstatering af, at den tiltalte har begået forhold, der, hvis den pågældende ikke var blevet anset for at være strafferetligt utilregnelig, ville have udgjort lovovertrædelsen brandstiftelse, dels en vurdering af denne tiltaltes strafferetlige ansvar.

27 I anden række er det under omstændighederne i den foreliggende sag ikke nødvendigt at afgøre, om en dom, hvorved en person anbringes på en institution for psykisk syge lovovertrædere, og som er gjort betinget, udgør en »domfældelse« ledsaget af en »sanktion« som omhandlet i Schengenkonventionens artikel 54.

28 Domstolen har således allerede har fastslået, at denne artikel kun foreskriver en betingelse om, at en »sanktion« er fuldbyrdet, er ved at blive fuldbyrdet eller ikke længere kan kræves fuldbyrdet efter den kontraherende domsstats lovgivning (herefter »fuldbyrdelsesbetingelsen«), i tilfælde af

en »domfældelse«. Angivelsen af en »sanktion« kan derfor ikke fortolkes således, at den ud over forudsætningen om en domfældelse undergiver denne artikels anvendelighed en yderligere betingelse (jf. i denne retning dom af 29.6.2016, Kossowski, C-486/14, EU:C:2016:483, præmis 40 og 41).

29 I det foreliggende tilfælde er det imidlertid klart, at hvis dommen af 18. februar 2020 over for AB omfatter en »domfældelse« ledsaget af en »sanktion« som omhandlet i Schengenkonventionens artikel 54, er fuldbyrdelsesbetingelsen opfyldt. Domstolen har nemlig fastslået, at en betinget straf udgør en »sanktion« som omhandlet i denne artikel 54. En sådan sanktion skal anses for at være »ved at blive fuldbyrdet«, så snart dommen kan fuldbyrdes og under prøvetiden. Efter at prøvetiden er udløbet, skal straffen derefter anses for at være »fuldbyrdet« i henhold til denne artikel (jf. i denne retning dom af 18.7.2007, Kretzinger, C-288/05, EU:C:2007:441, præmis 42).

30 Det bemærkes i denne henseende, at ifølge det af den forelæggende ret anførte blev betingelserne for den i hovedsagen omhandlede betingede udsættelse, dvs. underkastelse af en lægelig behandling, overholdt i det mindste indtil den 6. december 2022. Det fremgår desuden ikke af anmodningen om præjudiciel afgørelse, at AB efterfølgende skulle have overtrådt disse betingelser, eller at hun ikke er blevet anbragt på en institution for psykisk syge lovovertrædere efter en sådan overtrædelse.

31 Selv hvis det antages, at dommen af 18. februar 2020 omfatter en »domfældelse« ledsaget af en »sanktion« som omhandlet i Schengenkonventionens artikel 54, er en sådan »sanktion« følgelig blevet »fuldbyrdet« som omhandlet i denne artikel i det tilfælde, hvor prøvetiden er afsluttet, uden at betingelserne for udsættelsen er blevet overtrådt, eller var »ved at blive fuldbyrdet« som omhandlet i den nævnte artikel, såfremt AB var blevet anbragt på en institution for psykisk syge lovovertrædere som følge af en sådan overtrædelse.

32 Med henblik på at give den forelæggende ret et fuldstændigt svar skal det tilføjes, at en begrænsning af det i chartrets artikel 50 fastsatte princip ne bis in idem kan begrundes på grundlag af chartrets artikel 52, stk. 1 (dom af 14.9.2023, Volkswagen Group Italia og Volkswagen Aktiengesellschaft, C-27/22, EU:C:2023:663, præmis 87 og den deri nævnte retspraksis).

33 Når dette er sagt, er den i hovedsagen omhandlede situation, som anført i denne kendelses præmis 17, omfattet af anvendelsesområdet for Schengenkonventionens artikel 54. Denne artikel fastsætter imidlertid ikke andre begrænsninger af princippet ne bis in idem end den fuldbyrdelsesbetingelse, der er fastsat i tilfælde af domfældelse, og som Domstolen har fastslået er forenelig med chartrets artikel 50 (jf. i denne retning dom af 27.5.2014, Spasic, C-129/14 PPU, EU:C:2014:586, præmis 55 og 74). Chartrets artikel 52 er derfor ikke relevant i den foreliggende sag.

34 Henset til samtlige disse betragtninger skal de forelagte spørgsmål besvares med, at Schengenkonventionens artikel 54, sammenholdt med chartrets artikel 50, skal fortolkes således, at denne bestemmelse er til hinder for, at en medlemsstat indleder strafforfølgning af en person, der er mistænkt for at have begået en lovovertrædelse, når en retsinstans i en anden medlemsstat ved en dom, der er blevet endelig, har fastslået, at denne person har begået de samme handlinger som dem, der gav anledning til denne retsforfølgning, har fastslået, at den pågældende person ikke var strafferetligt tilregnelig på grund af psykiatriske lidelser, og har truffet afgørelse om den pågældendes anbringelse på en institution for psykisk syge lovovertrædere, idet denne anbringelsesforanstaltning blev gjort betinget med en prøvetid på fem år, hvis betingelser, nemlig at den pågældende underkastede sig lægelig behandling, blev overholdt.

Sagsomkostninger

35 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagsomkostningerne.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Ottende Afdeling) for ret:

Artikel 54 i konventionen om gennemførelse af Schengenaftalen af 14. juni 1985 mellem regeringerne for staterne i Den Økonomiske Union Benelux, Forbundsrepublikken Tyskland og Den Franske Republik om gradvis ophævelse af kontrollen ved de fælles grænser, undertegnet i Schengen den 19. juni 1990 og trådt i kraft den 26. marts 1995, sammenholdt med artikel 50 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder,

skal fortolkes således, at

denne bestemmelse er til hinder for, at en medlemsstat indleder strafforfølgning af en person, der er mistænkt for at have begået en lovovertrædelse, når en retsinstans i en anden medlemsstat ved en dom, der er blevet endelig, har fastslået, at denne person har begået de samme handlinger som dem, der gav anledning til denne retsforfølgning, har fastslået, at den pågældende person ikke var strafferetligt tilregnelig på grund af psykiatriske lidelser, og har truffet afgørelse om den pågældendes anbringelse på en institution for psykisk syge lovovertrædere, idet denne anbringelsesforanstaltning blev gjort betinget med en prøvetid på fem år, hvis betingelser, nemlig at den pågældende underkastede sig lægelig behandling, blev overholdt.

Underskrifter